

20. Маслій О. (сестра Андрея) Згромадження сестер мироносиць : іст. нарис / О. Маслій. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. – 103 с.
21. Пашенко В. Греко-католики в Україні: від 40-х років XX століття до наших днів / Володимир Пашенко. – Полтава, 2002. – 616 с.
22. Сало С. с, ЧСВВ. Провінція Пресвятої Тройці Сестер Чину Святого Василя Великого : нариси з історії / Серафима Сало. – Жовква : Місіонер, 2012. – Т.1. – 432 с.
23. Сергійчук В. Нескорена Церква. Подвижництво греко-католиків України в боротьбі за віру і державу / Володимир Сергійчук. – К. : Дніпро, 2001. – 492 с.
24. Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви 1989–2000 (джерела християнського суспільного вчення та служіння) / за ред. Лесі Коваленко. – Львів : Вид-во Укр. католиц. ун-ту. 2008. – 711 с.
25. Українська греко-католицька церква в СРСР [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/>

Маслій Ольга. Женские монашеские общины Галиции в контексте легализации УГКЦ в конце 80-х гг. XX в. В течение всего времени преследования УГКЦ, с 1946 г. до легализации в 1989 г., монашеские общины не прекращали своей деятельности. Монахини были активными участниками организации подполья преследуемой церкви. На 1989 г. к УГКЦ принадлежало десять женских монашеских общин, которые насчитывали более 300 монахинь, вступивших в эти сообщества после ликвидации монастырей советской властью в 1946 г.

В статье рассмотрено участие женских монашеских общин Галиции в процессе легализации УГКЦ. Проанализирована роль монашества в манифестациях, публичных заявлениях, направленных к высшему государственному руководству в конце 80-х гг. XX в. Совместные усилия духовенства и мирян заставили Совет по делам религий при Совете Министров УССР 20 ноября 1989 разрешить регистрировать религиозные общины.

Ключевые слова: государственная власть, легализация, Украинская греко-католическая церковь, монашество.

Masliy Olga. Women Monastic Communities in Galicia in the Context of the Legalization of UGCC end of 80-ies in XX Century. Monastic communities continued their activities during the years of persecution of Church, from 1946 to legalization in 1989. The nuns were active participants in the underground organization of persecuted church. In 1989 to UGCC belonged ten female religious communities, which had more than 300 nuns, who joined the community after the dissolution of the monasteries by the Soviet authorities in 1946. Consecrated persons represented also a constituent institution of banned church – monasticism, which suffered harassment, imprisonment and persecution from the government.

The article deals with the analysis of participation of female monastic communities in Galicia in the legalization of UGCC. The role of religious in demonstrations, public statements directed to the highest state leadership of the end of 80-ies of XX century is analyzed. The joint efforts of clergy and laity led the Council on Religious Affairs in the USSR's Council of Ministers on the 20th November 1989 to allowing of registration for religious communities.

Key words: state government, legalization, Ukrainian Greek Catholic Church, monasticism.

Статтю подано до редколегії
02.11.2014 р.

УДК 791.66(477.82-2)

Олеся Лапчук

Фестивальне життя Луцька на зламі тисячоліть: як це відбувалося

У статті висвітлено особливості становлення та розвитку фестивального життя Луцька 80–90-х рр. XX ст. Проаналізовано суспільні передумови створення й розвитку (або занепаду) фестивалів міста. Розглянуто тематику та соціокультурні завдання фестивалів зазначеного періоду.

Ключові слова: фестивалі, Луцьк, «Оберіг», «Берегиня», «Поліське літо з фольклором», «Різдвяна містерія».

Постановка наукової проблеми та її значення. Чи залежить кількість фестивалів від рівня економіки? Якщо так, то яка ця залежність: пряма чи обернена? Та велика кількість фестивалів, яка

відбувається у два останні роки в умовах війни, спонукає до другої моделі. Отже, гасло «хліба і видовищ», яке виникло в стародавньому Римі, підтверджує свою живучість і в сучасних умовах кризової економіки.

Зрештою, більшість відомих фестивалів, такі як «Червона рута», «Оберіг», «Берегиня», теж виникли в найкризовіші часи зламу старої системи цінностей на межі 80–90 років минулого століття. Умираюча радянська система не шкодувала коштів на те, щоб відволікти своїх «трудящих», здебільшого молодь, від насущних проблем буття, і вкладала в ці масові дійства немалі кошти. Настільки немалі, що дуже швидко фестивалі стали прибутковою справою для їхніх організаторів і спричинили справжні «гладіаторські бої» за їх проведення. Досить згадати дві «Червоні рути», два «Обереги».

Коли ж фестивалі почали збільшуватися, а кошти ділитися не на кілька, а на кількадесят «кошиків», інтерес до організації таких дійств дещо підупав. Витримали конкуренцію лише ті, на які державні кошти перераховували управління культури, які й виступали їхніми безпосередніми організаторами. Та принцип «увечері гроші – вранці стільці» залишився в силі. Часто фестивалі переносили з літа на осінь тільки тому, що не надійшли кошти з міністерства. Не пощастило тим організаторам фестивалів, де в місті систематично проводили кілька таких заходів. Доводилось або шукати спонсорів, або ж згортати свою діяльність.

Мета статті – висвітлити фестивальне життя Луцька на зламі тисячоліть.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Найбільшою фестивальною активністю в Україні відзначалися, крім столиці, Львів, Харків, Чернівці, Тернопіль. До розряду фестивальних міст від початку 90-х увійшов і Луцьк. Спочатку – через фестиваль співаної поезії «Оберіг», згодом – через «Берегиню», «Різдвяну містерію». Дещо меншого розголосу, незважаючи на екзотичність учасників із різних країн Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії, набув фестиваль «Поліське літо з фольклором». І все ж, очевидно, саме через фінансові питання й адміністративну підпорядкованість із часом вижив лише один – «Берегиня». Власне, вижив і не більше. У цьому легко переконатися з відеозвітів, де як на відкритті фестивалю, так і на галла-концерті глядацькі місця по черзі займають самі учасники.

Для багатьох лучан молодшого покоління фестивальне життя Луцька на межі тисячоліть – це вже історія, тому на сьогодні існує нагальна потреба висвітлити основні його віхи, проаналізувати головні тенденції поступу, спрогнозувати, які форми й види превалюватимуть у майбутньому та як правильно спрямувати творчу енергію культурних організаторів. Межі однієї статті затісні для осмислення всієї цієї низки проблем. Тож наразі почнемо з першої – історичного розвитку фестивальних традицій Луцька. Адже навіть це питання ще не досліджувалося. На сьогодні переважно існує скупа медійна інформація, яка лише частково проливає світло на історію цього сегменту фестивального руху в Україні, та жодним чином не спонукає до узагальнень чи навіть аналізу ефективності зробленого. Дещо опосередковано висвітлюють проблеми фестивальної роботи й матеріали конференцій, які проводилися в рамках деяких фестивалів.

Загальні тенденції фестивальної роботи в Україні з часів незалежності висвітлено в працях Сергія Зуєва, Михайла Шведа, Олени Дячкової, Юлії Москвічової та інших українських науковців. Фестивалі Луцька в плані історії створення, розвитку й трансформації охарактеризовано лише побіжно. Зокрема, історію фестивалю співаної поезії та авторської пісні «Оберіг» висвітлює Лариса Ігнатова в статтях «Музичний салон як феномен сучасної культури», «Фрески у Zaleski» як рецепція салонної культури». Дослідниця Світлана Чернецька в розвідці «Роль Василя Скуратівського у становленні та розвитку фольклорно-фестивального руху незалежної України (1991–2005 рр.)» аналізує внесок В. Скуратівського в організаційну підготовку Міжнародного фестивалю фольклору «Берегиня». Проте на сьогодні відсутні комплексні наукові розвідки про фестивальний рух Луцька 1990-х років.

Луцьк зажив репутації фестивального міста ще у 80-х роках минулого століття. Із 25 червня до 3 липня 1983 р. в місті відбувся Перший республіканський фестиваль театрів ляльок. Другий проходив із 26 червня по 4 липня 1986 р. У ньому брали участь творчі колективи України, Росії, Білорусі, Грузії, Вірменії, Азербайджану, Латвії, Молдови, Туркменії. Третій фестиваль розпочався 23 червня 1989 р. [2, с. 24].

Для відзначення 75-ї річниці з дня смерті Лесі Українки, популяризації її творчості 1988 р. проведено студентський фестиваль «Лесина пісня», організаторами якого виступили Мінмолодьспорт, управління у справах молодіжної політики, фізкультури, спорту та туризму облдержадміністрації, Луць-

кий міськвиконком, Федерація профспілок Волині й профком студентів Волинського державного університету імені Лесі Українки. Зініціював дійство тодішній ректор Луцького педінституту Нестор Бурчак. Відомості в пресі свідчать, що фестиваль проводився в 1989, 1991, 1994, 1995, 1996, 1998 рр., а в 1995 р. він став міжнародним. Крім українських учасників, були колективи з Югославії, Польщі, Білорусі [14]. «Обов'язкова умова для співаного жанру, – як зазначав голова студентського профкому Олександр Федь, – твір мусить бути або на вірші Лесі Українки, або про неї» [14]. Крім концерту, програма фестивалю передбачала парад колективів, виступи на відкритих майданчиках міста, круглий стіл за участю керівників колективів та журналістів, відвідання Музею-садиби в Колодяжному, виступи в Ковелі та селах району. Студентський фестиваль «Лесина пісня», як відзвітували організатори, відіграв значну роль у популяризації творчості Лесі Українки та розвитку студентського самодіяльного мистецтва.

До 120-ї річниці від дня народження Лесі Українки (1991 р.), «волиняни, – за свідченням Володимира Денисюка, – були ініціаторами проведення в Луцьку Першого республіканського фестивалю вистав за творами Лесі Українки» [2, с. 43]. Відкриття дійства відбулось у лютому того ж року. За інформацією сайта Волинського академічного обласного театру ляльок, фестиваль був першим із часу функціонування в Луцьку професійного театру [6]. Окрім Волинського театру ляльок та Волинського музично-драматичного театру імені Шевченка, які презентували глядачам «Лісову пісню» й «Бояриню», учасниками були театральні колективи з Києва та Львова. Засновники фестивалю мали надію, що «захід матиме продовження, оживатиме на сценах Луцька щороку або хоча б раз на два роки» [6]. Але лише через 20 років, до відзначення 140-ї річниці з дня народження Лесі Українки, удалося провести Другий всеукраїнський фестиваль за творами поетеси. Дійство відбувалося 17–22 вересня 2011 р., презентувало 20 вистав від 16 театрів з 11 областей.

Наприкінці 80-х років місто озвалося регіональним рок-фестивалем. «Перший західноукраїнський фестиваль проведено в Луцьку 1988 р. та названо «Рок-культура-88» [11]. Хоча преса іменувала дійство «початком живого фестивального руху в Україні» [10], немає достатньо інформації про нього. Учасники змагались у трьох номінаціях: «авторська пісня та співана поезія», «рок музика», «поп-музика». «Вся програма фестивалю, – як зазначає Василь Ворон, – будувалась на матеріалі західноукраїнських груп, який відштовхувався та популяризувався за допомогою радіо» [11]. На жаль, дійство не стало щорічним і не проводилося до жовтня 2001 р. Лише через 13 років, «Рок-культура» знову зібрала в Луцьку самобутні рок-гурти. Проте організатори фестивалю 1988 р. поділилися досвідом для проведення першої «Червоної руги» й «вирішили: оскільки три «наші» номінації перебирає Всеукраїнський фестиваль «Червона руга», то наступного року ми скликаємо до Луцька співців!» [11].

Так, у 1989 р. Луцьк став місцем проведення першого в Україні фестивалю сучасної української авторської пісні (УАП) – «Оберіг», організаторами якого були Василь Ворон, Олексій Левченко, Олександр Смик, Володимир Мазур, Олег Покальчук [7, с. 17]. «Волинь, – як зазначає Л. Ігнатова в статті «Музичний салон як феномен сучасної культури», – можна назвати початківцем, адже “Оберіг-89” був проведений... за чотири місяці до першої “Червоної руги” і сколихнув всю Україну» [3, с. 86]. Другий фестиваль, 1990 р., набуває міжнародного розголосу, оскільки учасники «Оберегу» були з Німеччини, Югославії, ЧСФР. 1991 р. фестиваль відбувся втретє, а 1992 р. фестиваль набуває статусу телевізійного (Всеукраїнський телевізійний фестиваль співаної поезії та авторської пісні). Саме цього року відбулися два «Обереги» через непорозуміння в команді організаторів дійства. Причину цього ми вже згадували.

Кульмінація розвитку припадає на «Оберіг-93», а наступний – 1994-й – був останнім роком проведення дійства. Згодом фестиваль змінив формат на більш камерний [4, с. 284] й отримав «оновлену» назву – «Обереги». Фестиваль відіграв значну роль у популяризації української музики та, зокрема, авторської пісні

У 1991 р. пройшов «Солом'яний дзвін» – Фестиваль сучасної молоді генерачії, організований Василем Вороном та Володимиром Мазуром. Дійство мало свою особливість, В. Ворон зазначає, що «Солом'яний дзвін» перший фестиваль для виконавців до 18 років, який проведено в 1991 році» [11]. Учасниками були вокально-інструментальні ансамблі дітей та молоді зі східної та західної України. Відбувався фестиваль ще в 1992 р., а нині не проходить, проте ідею співпраці з юними учасниками підхопив і продовжив київський фестиваль «Веселад».

У Луцьку у 1991 р. пройшов один із перших міжнародних фестивалів українського фольклору країни «Берегиня», який започаткував фольклорний рух в Україні [9]. Як зазначає С. Чернецька,

«програма фестивалю привертає увагу насамперед своєю продуманістю, глибокою осмисленістю, її цілісністю концепції національного відродження, базуючись, в основному, на виступах фольклорних колективів, трієстих музик, виробках майстрів народної творчості Волині. До участі в акції щороку залучаються понад 1000 осіб різних вікових категорій, «у репертуарі» яких залишилися обрядові пісні річного циклу» [13, с. 65]. Упродовж усього часу у фестивалі брали участь представники українських громад із Литви, Латвії, Естонії, Білорусі, Польщі, Молдови, Словаччини, Югославії, Румунії, Казахстану, Росії.

«Берегиня» започаткувала фольклорний рух в Україні [9]. Так, у різних регіонах виникли фестивалі «Коляда», «Покуть», «Родослав», «Буковинські зустрічі», «Калинова сопілка», а у Волинській області – «Поліське літо з фольклором», «Мальованка», «Сніп».

«Благовіст Волині» – Всеукраїнський фестиваль дзвонарного мистецтва, започаткований у 1992 р. Луцьким музеєм дзвонів. Його мета – збереження рідкісного виду мистецтва – дзвонарного. Спочатку дійства традиційно відбувалися другого великоднього дня. Потім, оскільки більшість учасників задіяна в пасхальних богослужіннях, організаторам довелося перенести свято й приурочити до святкування Дня міста Луцька – 25 серпня. Програма фестивалю передбачає демонстрування учасниками гри на дзвонах, майстер-класи, читання віршів та виконання пісень, присвячених дзвонарному мистецтву, концерти карильйонної музики. Учасниками фестивалю є професійні дзвонарі з усієї країни, проте у 2012 р. відбулися певні зміни, організатори обмежились лише майстер-класами. «Ми відійшли від звичної традиції і пробували дати можливість тим людям, які хочуть подзвонити, відчути себе у ритмі музики. Шкода, що на майстер-класи зголосилися діти, а хотілося, аби дорослі спробували себе», – зазначила одна з дзвонарів, Галина Марчук [12]. Починаючи з 1992 р., тут проведено 21 фестиваль дзвонарного мистецтва.

Ще одним фестивалем, який мав постійну «прописку» в Луцьку, був Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Різдвяна містерія». Перший фестиваль і симпозіум «Традиції різдвяної драми в театрі ляльок» відбулися 8–11 січня 1993 р. Свої версії вертепу презентували представники з Канади, Іспанії, Франції, Німеччини, Польщі, Білорусі й, звісно, України. Наступні фестивалі відбувались у 1996 р., 1999 р., 2001 р., 2003 р, VI фестиваль – 2006 р. В. Денисюк, у книзі «Творці дива» зазначає, що це перший у світі фестиваль лялькових театрів на різдвяну тематику й саме завдяки «Різдвяній містерії» Луцьк названий журналом «Український театр» столицею фестивалів [2, с. 57]. За всі фестивальні роки 15 країн-учасниць із Західної та Східної Європи, Південної Африки й Північної Америки презентували «56 вистав – найрізноманітніших версій лялькового Різдва – традиційних, експериментальних, канонічних і модерних» [6]. 2013 р. за матеріалами симпозіуму «Традиції різдвяної драми в театрі ляльок» видано книгу «Різдвяна містерія».

Міжнародний фестиваль «Поліське літо з фольклором» започаткований у 1994 році в Луцьку. Дійство проходить під егідою Міжнародної ради організацій фестивалів фольклору і традиційних мистецтв (СІОФФ), що діє при ЮНЕСКО. Завдяки «Поліському літу з фольклором» Україну в 1996 р. на засіданні Генеральної асамблеї СІОФФ прийнято 69 повноправним членом цієї авторитетної організації. Створено Українську національну секцію СІОФФ, офіс якої розміщено в Луцьку [5].

Завдяки фестивалю, лучани та гості міста мали змогу ознайомитися з фольклорним мистецтвом колективів з Аргентини, Заїру, Ізраїлю, Філіппін, Фінляндії, Чехії, Польщі, Індії, Росії, Македонії, Болгарії, Румунії, Молдови, Угорщини, Німеччини, Білорусі, Греції й багатьох інших країн. Щороку у фестивалі брали участь фольклорні ансамблі з різних областей України. Обов'язковою умовою фестивалю є участь у ньому молодіжних колективів, що забезпечує виховання естетичних смаків у молодого покоління. Також залучаються учні, студенти в ролі перекладачів, гідів. Основна глядацька аудиторія фестивальних заходів, як правило, молодіжна. За словами організаторів, для них у рамках фестивалю проводяться свята дружби, організовуються вечори знайомств [8]. За тринадцять фестивальних років у фестивалі взяли участь понад 6700 осіб, із них понад 80 зарубіжних колективів із 43-х країн світу і 88 колективів з України.

Перший фестиваль єврейського мистецтва під назвою «Шолом, Україно!» відбувся в Луцьку в 1996 р. Його організаторами були Луцька міська рада, єврейський фонд України, Всеукраїнський єврейський конгрес, Американський єврейський розподільчий комітет «Джойнт», Волинська єврейська громада. Глядачів різнобічно ознайомили із самобутньою єврейською культурою – свою творчість презентували камерний оркестр, солісти, артисти естради, ансамблі танцю, театральні студії, читці та

музиканти. «Географія» фестивалю теж широка, оскільки учасники були з Хмельницька, Ужгорода, Івано-Франківська, Кіровограда, Новограда-Волинського, Києва, Дніпропетровська, Вінниці, Чернігова, Донецька, Харкова, Львова, Луцька, Рівного, Черкаської області, Польщі, Литви, Ізраїлю. «Загальний рівень фестивалю, – за словами Якова Цегляра, народного артиста України, – дуже високий, прекрасна його організація. ... Цікавий фестиваль тим, що відкрив нові імена як співаків, так і танцюристів» [1]. Перший фестиваль не містив у собі конкурсного елемента, але під час Другого (1997р.) і Третього (1998 р.) фестивалів журі визначали лауреатів і переможців. Із кожним роком проведення дійство викликало все більший інтерес серед єврейської та української громадськості. Варто відзначити, що серед учасників фестивалю були не лише євреї, а й представники інших національностей.

«Мій маленький театр» фестиваль дитячих театрів ляльок. Заснований 1998 з метою урізноманітнення та популяризація творів дитячої літератури, залучення дітей до роботи в лялькових гуртках що діють при бібліотеках, розвитку творчих здібностей та урізноманітнення дозвілля дітей. Організаторами заходу були управління культури Луцької міської ради, Луцька міська централізована бібліотечна система. Традиційно фестиваль відбувається щорічно в травні. У 2014 р. фестиваль став «мандрівним», оскільки учасники презентували свої творчі доробки на дитячих майданчиках, у дитячих садочках та літніх таборах.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Фестивальне життя Луцька в 1990-х роках представлено двома видами фестивалів – музичними та театральними. Фестивалі в Луцьку були важливою частиною культурного життя міста й країни загалом. Дійства такого типу розвивали музичне та театральне мистецтво, фольклорну традицію, дзвонарне мистецтво, авторську пісню й співану поезію. В. Ворон зазначає, що «співці були першими, хто зніс залізну пелену страху перед тодішньою системою» [11]. Фестивалі 1990-х років сприяли українському національному відродженню. На жаль, частина з них – це вже тільки історія. Та вічного нічого не буває.

Джерела та література

1. Балик Н. Шолом, Україно // Волинь. – 1996. – 10 верес.
2. Денисюк В. Творці дива. Нариси з історії Волинського театру ляльок і Міжнародних фестивалів «Різдвяна містерія» / Володимир Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2002. – 160 с.
3. Ігнатова, Л. П. Музичний салон як феномен сучасної культури / Л. П. Ігнатова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія «Мистецтвознавство» / редкол. : М. Є. Станкевич, О. М. Голубець, Л. А. Кондрацька [та ін.] ; голов. ред. О. С. Смоляк. – Тернопіль : ТНПУ, 2013. – Вип. 1. – С. 84–90.
4. Ігнатова, Л. П. Фрески у Zaleski» як рецепція салонної культури. / Л. П. Ігнатова // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. праць : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 19. – Т. 2 / упоряд. В. Виткалов; редкол. : А. Г. Баканурський, В. Г. Горпенко, С. В. Виткалов та ін. – Рівне : РДГУ, 2013. – С. 281–286.
5. Міжнародний фестиваль «Поліське літо з фольклором» [Електронний ресурс] // Луцьк. Приємне відкриття!: [сайт]. – Режим доступу : <http://visitlutsk.com/institution/ua/mizhnarodnij-festival-poliske-lito-z-folklorom/>
6. Міжнародний фестиваль «Різдвяна містерія» [Електронний ресурс] // Волинський академічний обласний театр ляльок. – Режим доступу : <http://www.volynpuppet.com/фестивалі/міжнародний-фестиваль-різдвяна-містерія/>
7. Картавий П. В. Сучасна українська авторська пісня / П. В. Картавий. – Суми : МакДен, 2009. – 76 с.
8. Поліське літо з фольклором [Електронний ресурс] // Палац культури м. Луцьк. – Режим доступу : <http://culture.lutsk.ua/festyvali/poliske-lito-z-folklorom/>
9. Прес-реліз до Міжнародного фестивалю українського фольклору «Берегиня» [Електронний ресурс] // Обласний науково-методичний центр культури. – Режим доступу : http://www.nmck-volyn.com.ua/news_detail.php?id=18
10. «Рок-культура» – друга редакція? // Волинські губернські відомості. – 2001. – №41(56). – С. 2.
11. «Слова хвилюють, приклади надихають». Люди-іскорки [Електронний ресурс] // В гостях у осені. – Режим доступу : <http://notes-of-the-fall.blogspot.com/>
12. Фестиваль дзвонарів у Луцьку [Електронний ресурс] // ВолиньPost. – Режим доступу : <http://www.volynpost.com/news/38388-festyval-dzvonariv-u-lucku-foto>
13. Чернецька С. Ю. Роль Василя Скуратівського у становленні й розвитку фольклорно-фестивального руху незалежної України (1991–2005 рр.) / С. Ю. Чернецька // Актуальні питання культурології : альманах наук. тов-а «Афіна» каф. культурології: мат. IV Всеукр. наук.-практ. конф. «Культура ХХІ століття: стан, проблеми, перспективи»: у 2-х т. / РДГУ. – Вип. 7. – Рівне, 2009. – Т. 2 – С. 64-68
14. Чуб І. Склавши заліки, студенти затягнуть пісню... / І. Чуб // Віче. – 1996. – 3 трав. – С. 16.

Лапчук Олеся. Фестивальна життя Луцка на рубежі тисячоліть: як це проходило. В статті отражені особливості становлення і розвитку фестивальної життя Луцка 80–90-х рр. ХХ в., яка для молодшого покоління – вже історія. Звертається увага на помітні її етапи, проаналізовані основні тенденції і можливі напрями подальшого розвитку творчих зусиль культурних організаторів. Проаналізовано вплив суспільних передумов для впровадження фестивалів в місті. Детально освітлено історію становлення таких фестивалів, як «Лесина пісня», фестивалю спектаклів по творах Леси Українки, «Рок-культура», «Оберег», «Берегиня», «Благовіст Волині», «Різдвяна містерія», «Полеське літо з фольклором», «Шолом, Україно!», «Мій маленький театр». Проаналізовані теми і соціокультурні завдання фестивалів зазначеного періоду.

Ключові слова: фестивали, Луцк, «Оберег», «Берегиня», «Полеське літо з фольклором», «Різдвяна містерія».

Lapchuk Olesya. Lutsk Festival Life at the turn of Millennium: how it was. Peculiarities of establishment and development of Lutsk festival life in 80–90's of 20th century, which is already history for a new generation, is elucidated in the article. It is paid attention to the most visible of its stages, analyzed the main tendencies and possible ways of a further step of artistic efforts for cultural event organizers. It is analyzed the influence of community prerequisites for realizing festivals in the city. It is presented in details history of establishment such festivals as «Lesyna pisnia», a festival of stage plays by Lesya Ukrainka, «Rok-Kultura», «Oberig», «Beregynya», «Blagovist Volyni», «Rizdviana misteria», «Poliske lito z folklorom», «Sholom, Ukraino!». It is analyzed a theme and sociocultural tasks of festivals of the mentioned period.

Key words: festivals, Lutsk, «Oberig», «Beregynya», «Poliske lito z folklorom», «Rizdviana misteria».

Статтю подано до редколегії
07.10.2014 р.

УДК 94(477.82)«1991/2010»:631.115

Ярослав Шабала¹

Розвиток індивідуального сектору в процесі реалізації аграрної реформи на Волині (1991–2010 рр.)

У статті проаналізовано еволюцію індивідуального сектору аграрного комплексу Волинської області в процесі аграрної реформи. На основі зіставлення статистичних даних схарактеризовано основні показники його розвитку, визначено роль і місце у виробництві аграрної продукції.

Ключові слова: аграрна реформа, земельний пай, господарства населення, індивідуальне господарство, продукція рослинництва, продукція тваринництва.

Постановка наукової проблеми та її значення. Понад двадцять років в Україні триває аграрна реформа. Однак, на наше переконання, і досі не віднайдено оптимальної моделі аграрного виробництва, яка б забезпечила стабільне піднесення сільського господарства, покращення добробуту сільських трудівників. У процесі реформування склалася дуалістична структура сільськогосподарських товаровиробників і в ній остаточно утвердилися корпоративний та індивідуальний сектори. З'ясування місця й ролі кожного з них у виробництві сільськогосподарської продукції дасть змогу об'єктивно оцінити ситуацію в аграрному секторі та відповідно до цього будувати аграрну політику на державному й регіональному рівнях.

Мета статті – на основі аналізу статистичних даних з'ясувати роль та місце господарств населення у виробництві основних видів сільськогосподарської продукції у Волинській області в 1991–2010 рр.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Після проголошення незалежності України головним завданням у соціально-економічній сфері стало проведення радикальних реформ, спрямованих на побудову ринкової економіки, яка б стала матеріальною основою суверенітету й безпеки держави, гарантом її стабільності, запорукою добробуту громадян. Оскільки сільське господарство України було одним із головних секторів національної